Monmouthshire Select Committee Minutes

Meeting of Pwyllgor Perfformiad a Throsolwg held at Council Chamber, County Hall, The Rhadyr USK on Dydd Mawrth, 10fed Mehefin, 2025 at 10.00 am

Councillors Present	Officers in Attendance
County Councillor Alistair Neill, (Chair) County Councillor Rachel Buckler, (Vice Chair) County Councillors: Jill Bond, John Crook, Meirion Howells, M. Newell, Paul Pavia, Peter Strong, and Tudor Thomas Also in attendance County Councillor Angela Sandles, Cabinet Member for Equalities and Engagement	Hazel Ilett, Rheolwyr Craffu Robert McGowan, Swyddog Polisi a Chraffu Jane Rodgers, Pennaeth Gwasanaethau Plant Nia Roberts, Swyddog yr Iaith Gymraeg Pennie Walker, Rheolwr Cydraddoldeb a'r Gymraeg Huw Owen, Prif Swyddog Iechyd yr Amgylchedd (Iechyd Cyhoeddus) Alun Thomas, Prif Swyddog Iechyd yr Amgylchedd Jennifer Walton, Rheolwr Gwasanaeth Cofrestru Gareth Walters, Arweinydd Tîm Safonau Masnach ac Iechyd Anifeiliaid Kristian Williams, Public Protection

APOLOGIES: County Councillor Steven Garratt

1. **Ymddiheuriadau am Absenoldeb.**

   Steven Garratt, Tudor Thomas fel dirprwy.

2. **Datganiadau o Fuddiant**

   Datganodd y Cynghorydd Howells fuddiant ariannol yn eitem 5 gan fod busnes ei wraig wedi gwneud cais nodwyddo sych Osteopathig dan weithdrefnau arbennig.

3. **Fforwm Agored i'r Cyhoedd.**

   Dim.

4. **Adroddiad Blynyddol 2024-25 yr Iaith Gymraeg – Craffu ar berfformiad y Cyngor**

   Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Angela Sandles a Pennie Walker yr adroddiad. Atebodd Nia Roberts gwestiynau aelodau gyda Pennie Walker:

   - *Beth yw'r sefyllfa ddiweddaraf parthed y 3 opsiwn am fodelau cyflenwi mwy effeithlon o ran cost?*

   Yr opsiwn mwyaf dymunol ar hyn o bryd yw ymuno gyda Torfaen ar gyfer gwasanaethau cyfieithu. Mae hyn oherwydd tebygrwydd y mathau o ddogfennau a gaiff eu cyfieithu, a fyddai'n gwneud y broses yn fwy effeithiol a chyson. Mae manylion y cydweithio gyda Torfaen yn dal i gael eu cwblhau er mwyn sicrhau gweithredu llyfn.

- *Beth yw ‘adolygiad dim barn’ dan archwilio mewnol?*

Mae adolygiad dim-barn yn archwiliad mewnol sy’n helpu i ddynodi meysydd o gydymffurfiaeth a diffyg cydymffurfiaeth gyda Safonau’r Gymraeg. Nid yw’n archwiliad swyddogol ond mae’n rhoi gwybodaeth werthfawr ar gyfer datblygu cynllun gweithredu i drin meysydd sydd angen eu gwella.

- *A oes targed ar gyfer cydymffurfiaeth gyda Safonau’r Gymraeg?*

Y nod bob amser yw cydymffurfiaeth 100%, er efallai na fedrir cyflawni hynny bob amser. Mae’r adolygiad dim-barn yn helpu i ddynodi meysydd ar gyfer gwella a chynhelir monitro rheolaidd i ddatrys problemau wrth iddynt godi.

- *Yn y rhestr Safonau, mae rhai ar goll e.e. 23, 69, 85, 94-8 – onid ydynt yn berthnasol?*

Caiff yr adroddiad ei lywio gan ganllawiau Comisiynydd y Gymraeg, sy’n penderfynu pa Safonau a gynhwysir. Gall swyddogion roi diweddariad ar unrhyw Safonau nad ydynt yn cael sylw yn yr adroddiad.

- *O’r 53 o staff a gwblhaodd gyrsiau yn 24/25, ar ba lefel oedd y cyrsiau hyn?*

Fe wnaeth 36 aelod o staff gwblhau’r lefel dechreuwr (Mynediad) a 12 wedi cwblhau’r lefel Sylfaen.

- *Sut fyddwch chi yn sicrhau fod fersiynau Cymraeg a Saesneg y wefan ac apiau yn parhau’r un fath o ran cynnwys a gweithrediad?*

Mae heriau wrth gynnal cysondeb rhwng fersiynau Cymraeg a Saesneg llwyfannau digidol. Mae monitro rheolaidd, hyfforddiant a chyfathrebu gyda’r swyddog gwefan yn help i sicrhau cysondeb a sicrhau aliniad.

- *Pe byddai rhywun eisiau siarad Cymraeg gyda rhywun ar lefel uwch, gyda phwy y gallent siarad?*

Byddai’n anodd canfod person ar lefel uwch sy’n rhugl yn y Gymraeg. Mae dysgu Cymraeg yn ymrwymiad sylweddol ac mae swyddogion yn gweithio ar wella adnoddau i helpu uwch arweinwyr i gynnwys mwy o Gymraeg yn eu gwaith.

- *Nododd yr aelod ddigwyddiad tân diweddar yn y Fenni pan na fedrai’r cyngor gynnig siaradwr Cymraeg i siarad gyda S4C. Tanlinellodd bwysigrwydd cael rhywun a all siarad Cymraeg gyda’r cyfryngau.*

- *Pa mor llwyddiannus fu cynlluniau tebyg i laniardau i adnabod dysgwyr, y sianel Teams Cymraeg ac yn y blaen? A oes mwy o gynlluniau i’w hyrwyddo?*

Bu laniardau yn effeithlon wrth ddynodi siaradwyr a dysgwyr Cymraeg, gan ei gwneud yn haws i’w hadnabod a chysylltu gyda nhw. Mae’r nifer sy’n cymryd rhan mewn cyrsiau Cymraeg yn tyfu bob blwyddyn, gan ddangos cynnydd mewn diddordeb ac effaith. Mae ymateb cadarnhaol i awgrymiadau Cymraeg yn y cylchlythyr staff, yn aml yn ysgogi cwestiynau dilynol gan staff. Dengys adborth gan y rhai sy’n cymryd rhan mewn cyrsiau eu bod yn mwynhau’r sesiynau ond eu bod eisiau mwy o gyfleoedd i ddefnyddio’r Gymraeg yn y gwaith ac felly mae cynlluniau’r dyfodol yn cynnwys ymchwilio cynlluniau newydd i greu mwy o gyfleoedd i staff ddefnyddio’r

Gymraeg. Caiff diwrnodau dathlu'r Gymraeg fel Diwrnod Shwmae eu cydnabod, er gall cynllunio fod yn her oherwydd adnoddau cyfyngedig.

- *A oes cyfleoedd i weithio o fewn Sir Fynwy gydag awdurdodau cyhoeddus eraill tebyg i'r heddlu, Tân ac Achub, GIG i rannu arferion a gwella gwasanaethau yn Gymraeg?*

Mae Sir Fynwy yn rhan o'r grŵp swyddogion Cymraeg yn ne ddwyrain Cymru lle maent yn rhannu arfer da. Maent hefyd yn cydweithio ar gynllun gofal cymdeithasol "Mwy na Geiriau" i sicrhau y rhoddir y cynnig gweithredol.

- *Mynegodd aelod ddymuniad i weithio gyda swyddogion tu allan i'r cyfarfod ar sut i wthio dysgu i'r gymuned ehangach, o gofio am yr awydd cryf gan y cyhoedd i ddysgu, a chytunodd swyddogion ar hynny.*

- *Mae'r adroddiad yn sôn am 176 o Safonau'r Gymraeg – nid oes dim i ddangos faint yw cost y gwaith hwn i breswylwyr, gan nad yw'r mwyafrif helaeth ohonynt yn siarad Cymraeg. A oes rheswm pam nad ydym yn cyfrif beth yw cyfanswm cost y gwaith?*

Y prif gost yn gysylltiedig gyda chydymffurfiaeth y Gymraeg yw cyfieithu, sydd yn gyson wedi bod yn uwch na'r gyllideb. Mae'r cyngor yn ymchwilio ymuno â gwasanaeth Torfaen i helpu gostwng y costau hyn. Mae'r costau eraill yn cynnwys cyflogau y swyddogion presennol ond caiff y rhan fwyaf o waith cydymffurfiaeth ei integreiddio i gyfrifoldebau dydd-i-ddydd holl swyddogion y cyngor, felly ni chaiff ei nodi ar wahân. Dyna pam na roddir dadansoddiad cost llawn. Cyfanswm y gost am y llynedd oedd £226,940.95.

- *Gyda datblygu deallusrwydd artiffisial, a oes posibilrwydd ei ddefnyddio ar gyfer dibenion cyfieithu? A yw'n cynnig cyfleoedd newydd i ostwng costau ar ôl buddsoddiad dechreuol?*

Mae deallusrwydd artiffisial yn cyflwyno cyfleoedd i ostwng costau cyfieithu ond ni all gymryd lle pobl yn cyfieithu yn llawn oherwydd yr angen i brawfddarllen i sicrhau cywirdeb. Ar hyn o bryd, caiff cyfieithiu ei allanoli a chodir tâl fesul gair, sy'n cyfyngu'r gallu i integreiddio deallusrwydd artiffisial yn uniongyrchol i'r broses. Fodd bynnag, mae cynghorau eraill fel Torfaen yn defnyddio offer tebyg i systemau cof cyfieithu sy'n adalw cynnwys a gyfieithwyd yn flaenorol, sy'n helpu i ostwng gwaith a chost. Gallai ymchwilio systemau tebyg gynnig arbedion ar gyfer y dyfodol, yn arbennig wrth i'r cyngor geisio aros o fewn y gyllideb.

Crynodeb y Cadeirydd:

Diolch i'r Aelod Cabinet a swyddogion. Cynigiwyd yr adroddiad.

5. **<u>Perfformiad Diogelu'r Cyhoedd 2024/25 – Adolygu perfformiad y maes gwasanaeth.</u>**

Cafodd yr adroddiad ei gyflwyno gan Jane Rodgers, Alun Thomas, Kristian Williams, Huw Owen a Gareth Walters a atebodd gwestiynau aelodau:

- *A fedrwch roi mwy o wybodaeth ar archwilio safleoedd risg uchel? A yw rhai safleoedd bwyd yn risg uwch nag eraill?*

Caiff safleoedd bwyd risg uchel eu categoreiddio yn seiliedig ar natur y bwyd a gynhyrchiant, risg traws-halogi a lefel cydymffurfiaeth. Mae categorïau risg uchel yn cynnwys cynhyrchwyr, siopau cigydd a safleoedd tecawe, gydag amlder archwilio yn amrywio o bob chwe mis i 18 mis yn dibynnu ar lefel y risg.

- *Pam fod gostyngiad yn nifer y ceisiadau Rhyddid Gwybodaeth eleni?*

Mae'r gostyngiad yn nifer ceisiadau Rhyddid Gwybodaeth yn rhannol oherwydd achos neilltuol o anodd y flwyddyn flaenorol a ysgogodd lawer o sylw yn y cyfryngau cymdeithasol. Er fod nifer y ceisiadau wedi gostwng, mae'n parhau'n uwch nag mewn blynyddoedd blaenorol.

- *Beth yw'r trothwy ar gyfer atgyfeirio digwyddiad i'r Grŵp Ymgynghori Diogelwch Digwyddiadau (ESAG)?*

Nid oes trothwy penodol ar gyfer cyfeirio digwyddiad at ESAG. Mae'r broses yn wirfoddol a chaiff digwyddiadau mwy o ran maint neu risg uwch eu hannog i hysbysu ESAG. Mae'r grŵp yn ymateb yn seiliedig ar y risg ac yn gweithio'n agos gyda'r gwasanaethau tân a heddlu i sicrhau diogelwch.

- *A fedrwch drafod yr effaith a gaiff swydd wag diogelu'r cyhoedd ar drosolwg strategol?*

Caiff swydd wag y pennaeth diogelu'r cyhoedd ei gydnabod, ac mae'r uwch dîm arweinyddiaeth yn ei adolygu, gydag opsiynau posibl yn cael eu hystyried i lenwi'r bwlch.

- *Ymddengys fod gostyngiad mewn perfformiad rhai meysydd fel tipio anghyfreithlon a chwynion am sŵn. Pa gamau sy'n cael eu cymryd i wella amserau ymateb a datrys?*

Mae'r gostyngiad mewn perfformiad oherwydd cynnydd mewn llwyth gwaith a'r angen i roi blaenoriaeth i dasgau neilltuol. Mae ffocws y tîm ar ganlyniadau ac asesu risg i reoli'r llwyth gwaith yn effeithlon.

- *A ydych yn rhagweithiol wrth drin pryderon am lety uwchben safleoedd tecawe, yn arbennig yng nghyswllt gorlenwi a diogelwch tân?*

Er na wnaeth swyddogion gyflawni'n llawn ar lety mewn archwiliadau tecawe y llynedd, mae'n flaenoriaeth ar gyfer y flwyddyn gyfredol.

- *Ydych chi wedi gweld cynnydd mewn pryderon am les anifeiliaid?*

Bu cynnydd mewn problemau lles anifeiliaid, yn arbennig anifeiliaid fferm, oherwydd yr argyfwng costau byw. Mae heriau wrth ddelio gyda'r achosion hyn, yn cynnwys yr angen am adnoddau a phwysigrwydd gweithio gyda'r llywodraeth i drin y problemau.

- *Caiff 344 o glefydau hysbysadwy eu rhestru – a oes gennym ffigurau unigol ar gyfer E.Coli yn arbennig? Pa lefel o ymchwiliad sy'n mynd i ddynodi ffynonellau y digwyddiadau hyn?*

Oes, gellir dadansoddi ffigurau yn ôl afiechydon unigol fel E.Coli, Salmonela a Campylobacter. Caiff pob achos ei ymchwilio'n drwyadl gan gadw hanes yn seiliedig ar gyfnod deor pathogen penodol. Er enghraifft, gall ymchwiliadau Campylobacter edrych yn ôl dros 11 diwrnod i asesu hanes bwyd, cyswllt ag anifeiliaid, nofio mewn afonydd a chyswllt arall. Caiff ymchwiliadau eu cofnodi yng nghronfa ddata Taran, a gaiff ei rhannu ac sy'n caniatáu tagio ffynonellau posibl. Mae hyn yn helpu i ddynodi patrymau ar draws achosion – tebyg i nifer o bobl yn ymweld â'r un lleoliad – gan sbarduno ymchwiliad pellach os amheuir ffynhonnell gyffredin.

- *A oes gennych ddigon o adnoddau i drin mater gorfodaeth fêps un-tro?*

Mae mater gorfodaeth sylweddol fêps un-tro yn her a bu Llywodraeth Cymru yn rhagweithiol wrth roi gwybodaeth a chymorth. Mae hefyd heriau yn ymwneud ag osgoi deddfwriaeth a'r angen am adnoddau ychwanegol.

- *Sut fyddwch chi'n mynd i'r afael â heriau prynu fêps un-tro ar-lein?*

Mae prynu fêps un-tro ar lein yn her sylweddol a gwneir ymdrechion i drin hynny drwy ddulliau rhanbarthol a chydweithio gyda HMRC ac awdurdodau eraill.

- *Gyda'r galw am wasanaethau ymatebol yn parhau i gynyddu, pa gamau gweithredu gaiff eu cymryd i ddiogelu a blaenoriaethu gwaith rhagweithiol, yn arbennig mewn meysydd fel safonau tai preifat?*

Mae'r tîm yn gyson yn ceisio sicrhau cydbwysedd rhwng gwaith ymatebol a rhagweithiol, gyda ffocws ar gynyddu deilliannau iechyd cyhoeddus i'r eithaf. Mae'r tîm yn blaenoriaethu yn seiliedig ar asesiad risg a chynlluniau gwasanaeth, gan sicrhau y caiff gwaith rhagweithiol pwysig, fel llety uwchben safleoedd tecawe, ei drin.

- *A oes unrhyw feysydd eraill lle cafodd gwaith rhagweithiol ei ostwng neu ei ohirio oherwydd pwysau gwasanaeth a beth yw goblygiadau risg hynny?*

Cafodd peth gwaith rhagweithiol, tebyg i lety uwchben safleoedd tecawe, ei ohirio oherwydd gofynion gwaith ymatebol. Mae'r tîm yn ymwybodol o'r risgiau ac yn canolbwyntio ar gyflenwi'r meysydd pwysig hyn yn y flwyddyn gyfredol.

- *Pa ddulliau sydd yn eu lle i adolygu ac ailgydbwyso blaenoriaethau yn rheolaidd drwy'r flwyddyn wrth i'r galw amrywio?*

Mae'r tîm yn adolygu ac yn ailgydbwyso blaenoriaethau yn rheolaidd yn seiliedig ar asesiadau risg dyddiol a chynlluniau gwasanaeth, gan sicrhau y caiff gwaith ymatebol a hefyd ragweithiol eu rheoli'n effeithlon.

- *Sut y caiff staff eu cadw'n ddiogel gyda gorfodaeth mewn safleoedd ac ar ba gam y cysylltir â'r heddlu?*

Caiff staff eu diogelu drwy asesiadau risg a, phan fo angen, gynnwys yr heddlu. Mae ganddynt hefyd fesurau tebyg i anfon dau swyddog ar gyfer cadarnhau a chefnogi mewn ymweliadau cynhennus. Mae ymweliad ar y gweill lle bydd yr heddlu yn gysylltiedig.

Crynodeb y Cadeirydd:

Mae hwn yn waith pwysig iawn i'n preswylwyr ac mae'r pwyllgor yn ddiolchgar iawn amdano – gofynnwn i chi ddiolch i bob aelod o staff os gwelwch yn dda. Diolch i'r swyddogion am yr adroddiad a'u hymatebion heddiw. Cafodd yr adroddiad ei gynnig.

6. <u>Adroddiad Blynyddol 2024/25 – Adolygu perfformiad y maes gwasanaeth.</u>

Cyflwynwyd yr adroddiad gan Jane Rodgers a Jennifer Walton, a atebodd gwestiynau aelodau:

- *Parthed y canran o gofrestriadau o fewn cyfnod statudol ar gyfer genedigaethau a hefyd farwolaethau, a oes problemau sy'n effeithio ar ddarpariaeth ar gyfer pobl sy'n dioddef ar ôl marwolaeth rhywun?*

Mae'r canran is ar gyfer genedigaethau oherwydd nifer lai o enedigaethau yn Sir Fynwy, lle mae pob genedigaeth yn cael effaith sylweddol ar y canran. Ar gyfer marwolaethau, mae'r broses statudol newydd sy'n ymwneud â rôl yr archwilydd meddygol wedi effeithio ar y rhifau. Mae swyddogion yn hyderus y caiff targedau'r flwyddyn nesaf eu cyflawni wrth i'r broses newydd ymwreiddio mwy.
.

- *A oes rheswm dros yr ystadegyn hynod mai yn Sir Fynwy y bu'r cynnydd canran uchaf mewn seremonïau priodas rhwng 2019 a 2022?*

Roedd y cynnydd dechreuol mewn seremonïau priodas oherwydd ôl-groniad o gyfyngiadau COVID. Daeth Sir Fynwy yn gyrchfan boblogaidd ar gyfer priodasau, gan ddenu pobl o bob rhan o'r wlad i'w lleoliadau hardd.

- *Mae datblygiadau cyson mewn deddfwriaeth a newidiadau yn yr amgylchedd lleol – beth mae'r newidiadau hyn yn ei olygu ac a oes unrhyw ddeddfwriaeth benodol yn yr arfaeth?*

Mae'r newidiadau ar y gweill yn rhai technegol gan fwyaf, gan anelu i ddigideiddio y broses gofrestru, sy'n seiliedig ar bapur i raddau helaeth iawn ar hyn o bryd. Disgwylir y daw'r newidiadau hyn i rym yn y dyfodol ond mae'r union amserlen yn ansicr.

- *A oes pwysau ar y system yn ystod y tymor brig, gyda staff seremonïau yn rhan-amser, a beth yw'r effaith ar wasanaeth?*

Mae'n her ymdopi â galw yn ystod yr haf ond mae aelodau'r tîm yn haeddu canmoliaeth am eu cefnogaeth a'u hyblygrwydd – er y pwysau, nid ydynt erioed wedi methu cynnal seremoni. Mae'r tîm yn mwynhau eu gwaith ac yn cefnogi ei gilydd, gan sicrhau y caiff apwyntiadau eu cynnig o fewn amserlenni statudol.

- *Beth yw eich barn ar ymateb y Llywodraeth i adolygiad Comisiwn y Gyfraith ar ddiwygio cyfraith priodasau, ac ydych chi'n bryderus am y ddiffyg cynnydd?*

Ni fu unrhyw ymateb gan y Llywodraeth hyd yma, ac mae'r argymhellion yn dal i gael eu hadolygu. Bydd cofrestryddion yn dal i fod â rôl wrth adnabod priodasau rheibus, ffug a dan orfodaeth. Mae'r union newidiadau a'u gweithredu yn ansicr ond bydd y tîm yn eu trin wrth iddynt gyrraedd.

- *A allwch egluro nifer y genedigaethau a marwolaethau yn Sir Fynwy h.y. 633 genedigaeth a 1019 marwolaeth? A ddigwyddodd y niferoedd hyn yn y sir?*

Union nifer y genedigaethau o fewn Sir Fynwy oedd 21 ac mae'r ffigur o 633 yn cynnwys genedigaethau a gofrestrwyd ar ran Torfaen. Mae'r ffigur o 1019 marwolaeth yn cynrychioli marwolawethau a ddigwyddodd o fewn Sir Fynwy ei hun.

Crynodeb y Cadeirydd:

Diolch i'r swyddogion am yr adroddiad a'u hymatebion, a diolchiadau hefyd i'r tîm ehangach. Cafodd yr adroddiad ei gynnig.

7. **<u>Cynllunydd Gwaith y Cyngor a'r Cabinet.</u>**

8. **<u>Blaenraglen Gwaith a Rhestr Gweithredu y Pwyllgor Craffu Perfformiad a Throsolwg</u>**

Atgoffodd y Cynghorydd Bond y swyddogion am y cais i graffu grantiau, yn arbennig o gofio am SPF ac SRN. Nododd y swyddogion nifer agendâu cyfarfodydd llawn hyd at y flwyddyn nesaf a'r tebygrwydd y bydd angen galw mwy o gyfarfodydd arbennig i ddarparu ar gyfer eitemau ychwanegol.

9. Cadarnhau cofnodion y cyfarfod blaenorol

Cafodd y cofnodion eu cytuno.

10. Cyfarfod nesaf: 9 Gorffennaf 2025 am 10.00am (cyfarfod arbennig).

9 Gorffennaf 2025 am 10.00am (Cyfarfod Arbennig).

The meeting ended at **12.08 pm**